

SLOVENSKO PRAVNO IZRAZJE OD HABSBUŔŠKE MONARHIJE DO EVROPSKE UNIJE ALI *IUS EST ARS*

Slovenija je bila do leta 1991 vedno del drugih drŕavnih tvorb, zato so na tem območju vedno veljali tudi tuji zakoni (pri čemer je treba upoštevati, da so bili ti zakoni v času, ko so veljali, vendarle nekako »domači«, saj so bili enaki tako za Slovenijo kakor za druge dele drŕжаве). S širjenjem in posodobljenjem javne uprave, kakršno poznamo danes, so vse bolj prevajali tudi pravna besedila, zakone, odloke, pravilnike v slovenski jezik. Prevodi naj bi bili načeloma enaki kot izvirniki, čeprav je že v času Avstro-Ogrske veljalo, da v primeru nejasnosti velja nemški izvirnik. Po vključitvi v Kraljevino SHS je nov jezik tvorjenja zakonov, predpisov ter tako prenašanja besednih, skladenjskih in besedilnih vzorcev postala srbohrvaščina. Še bolj izrazit je bil ta proces v času SFRJ. Po letu 1993 pa je Slovenija začela prevajati zakonodajo Evropske unije, na slovenski pravni jezik pa sta močnejše začeli vplivati angleščina in tudi francoščina. Zaradi veljavnosti besedil so morali prevajalci v slovenščino popolnoma upoštevati izvirnike, s potrditvijo dokumentov v Evropskem parlamentu so tudi slovenski prevodi postali izvirniki.

pravni jezik, prevajanje, istovetnost prevoda, avtentičnost prevoda, uradni jezik, pravo, izvirnik

Until 1991, Slovenia was always part of another state and therefore under the jurisdiction of foreign as well as domestic laws (although it should be remembered that these laws, when they were in force, were somehow »domestic«, as they were the same for Slovenia as for the other parts of the country). In broadening and modernizing the public administration as we know it today, the number of translations of legal acts, ordinances, and rules into Slovene grew. Translations were supposed to be the same as the originals, but even in the Austro-Hungarian Monarchy, if lack of clarity occurred, the German original came into force. After becoming part of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes, the new language for the writing of acts and regulations (as well as adopting of word formational and syntactical rules) became Serbo-Croatian. The process became even more marked during the time of the Socialist Federal Republic of Yugoslavia. After 1993, Slovenia proceeded with the translation of the *acquis communautaire*, and since then, the influence of English and French on the Slovene language has been much greater. For the sake of translation validity, translators into Slovene were obliged to closely follow originals. With the approval of the Slovene version of the *acquis communautaire* in the European Parliament, the Slovene translations also became originals.

legal language, translation, identification of translation, authenticity of translation, official language, law, original

1 Uvod

Jezik je pravzaprav edino orodje pravnikov, saj morajo z njim ubesediti, omejiti, določiti in predpisati delovanje na vseh področjih življenja.¹ Pravo naj bi ščitilo posameznika ali šibkejšega pred močnejšim, zato so pravila in načini delovanja družbe zapisana (ubesedena). Slovenci so bili do leta 1991 vključeni v druge državne skupnosti in na tak način prisiljeni sprejemati (tj. prevajati) tudi zakonodajo, ki ni bila izvorno slovenska, vendar pa tudi po osamosvojitvi Slovenija ni ostala pravni in terminološki osamelec. Članek prikazuje časovni pregled sprejemanja tuje zakonodaje s pomočjo prevajanja in spreminjanje ter nastajanje slovenskega strokovnega pravnega jezika. Čeprav se zdi, da se pravni jezik nikoli ni mogel zares znebiti vpliva drugih jezikov, to ne drži popolnoma.

2 Zgodovinski pregled prevajanja pravnih predpisov

2.1 Obdobje pred 1848

V času prednacionalnih državnih tvorb so bili zapisi s pravno vsebino razmeroma redki, največ jih je v katastrih, raznih samostanskih in tudi župnijskih kronikah. O začetku sistematičnega in načrtnega prevajanja pravnih predpisov v slovenski jezik lahko govorimo v obdobju vladanja cesarice Marije Terezije. Kot razsvetljena monarhinja je izdala vrsto odlokov, s katerimi je želela poenotiti način dela na mnogih področjih (dve komisiji sta izdelovali enoten kazenski sodni red – 1752 in splošni civilnopравни zakonik – 1753²), in ker je vladala večjezični državi, se je zavedala, da mora stvari posredovati v jeziku, ki ga ljudje govorijo, ter jih hkrati tudi izobraziti (vsaj v osnovah branja, pisanja in računanja), da bi lahko bolj umno gospodarili in tudi lažje sprejemali njene ukaze. Vsaj na načelni ravni³ so vprašanje jezika rešili z določilom, da naj sodni postopek poteka v jeziku, ki je v »deželi običajen – *landesübliche Sprache*«.⁴

Po Mariji Tereziji je večje število slovenskih prevodov pravnih aktov nastalo še v času Ilirskih provinc. V tem času je zakone prevajalo nekaj znanih prevajalcev:⁵

- Blaž Kumerdej (1785–1805)
- Anton Tomaž Linhart (1790–1795)
- Valentin Vodnik (1805–1818)

¹ Pri tem je zanimiva trditev, da število predpisov narašča z zmanjševanjem števila vrednot ali splošne odgovornosti v družbi.

² Prim. Vezovišek 1991.

³ Kar velja za vse državne oblike, v katerih je bila Slovenija od novega veka dalje.

⁴ Kljub temu pa še konec 19. stoletja in vse do prve svetovne vojne *Slovenski pravnik* poroča o nespoštovanju tega določila na sodiščih, saj uporaba jezika ni bila določena s posebnim organizacijskim ali procesnim zakonom. Še več, konec 19. stoletja je zakon o sodstvu zapovedoval uporabo tolmača na sodiščih le, »kadar se obravnave udeležujejo osebe, ki ne zmorejo jezika strank, sodnikov, pisarja.« Tako se je deželno običajen jezik spremenil v »jezik, ki je običajen na posameznem sodišču« (prim. Vezovišek 1991: 346).

⁵ Prim. Orožen 1996: 229.

– Franc Metelko (1819–1846) – *Gozdna naredba*

V oklepajih so navedena obdobja, v katerih z veliko verjetnostjo lahko trdimo, da so moške, ki so močno pripomogli k splošnemu kulturnemu razvoju Slovencev, prevajali dokumente, saj so oblikovane na podlagi izpisov plačil.⁶ Ti prevajalci so vplivali tudi na terminološki razvoj in skladnjo, saj so njihovi predhodniki nemalokrat uporabljali popolne skladijske (in predvsem besed(otvor)ne) kalke, zato so bili prevodi velikokrat skorajda nerazumljivi.⁷ Mnogi pravniki pa vendarle opozarjajo (od izhajanja *Slovenskega pravnika* naprej in vse do danes), da odloki (čeprav bi morali biti po nekaterih – tudi današnjih teorijah razumljivi čim večjemu krogu ljudi), niso bili namenjeni vsem – temveč le sporazumevanju t. i. strokovnjakov med seboj, zato si tudi niso prizadevali za čim večjo razumljivost.⁸

Za primer zelo uspešnega prevoda, ki so ga hvalili tudi pravniki v drugi polovici 19. stoletja, velja Metelkov prevod *Gozdne naredbe* (iz leta 1771, prevedena je bila šele 1824), saj se je drugi prevajalci zaradi zahtevne terminologije niso želeli lotiti.

2.2 Obdobje po 1848 do ustanovitve društva Pravniki 1889

Leta 1848 je Fran Miklošič postal predsednik akademskega društva Slovenija, ki je zahtevalo tudi (uradna) besedila v slovenščini. Sam se je lotil prevajanja *Občedržavlanskega zakonika*, ki je izšel 1849.⁹ 4. marca 1849 je bila razglašena

⁶ Prim. Orožen 1979: 155–182.

⁷ Primer okrožnice, ki je veljala na Kranjskem. Okrožnica Ad Gub Nr. 14354 z dne 12. 6. 1846. Okrožnico hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana. Razglasi, okrožnice in drugi dokumenti so objavljeni v dveh stolpcih, na levi strani v nemščini in na desni slovenski prevod. Spodnje besedilo kaže, da se je prevajalec trudil tudi slovensko besedilo oblikovati popolnoma enako kot nemško, čeprav so na tak način nastali zelo težko razumljivi odlomki. Eden od glavnih argumentov slovenskih pravnikov, ki so vztrajali pri nemščini, je bil, da so slovenski prevodi preveč nerazumljivi.

Currende

des k. k. illyrischen Guberniums.

*

Osnanilo

zes. Kralj. Ilir/fkiga poglavarftva.

*

Seine k. k. Majestät haben mit Allerhöchster Entschlie-
bung vom 8. Mai 1846 in Betreff der heuer durch-
zuführenden früheren Militär-Entlassung der aus den
militärisch-conscirbirten Provinzen mit vier-zehn-
jähriger Capitulation gestellten Soldaten folgende
Bestimmungen allergnädigst zu genehmigen geruhet
[...]

Njih z. k. Velizhatvo so f' prezhe/tnim f/klepam 8. Vel.
travna 1846 v' sadevi leta/ f/polnjene prej/fhnje **ispu/fititve**
od folda/hine (voja/hine) ti/ftih foldatov, kateri fo bili
is voja/hko popi f fanih deshel sa 14letno f/ushbo
po/tavljani ali vver/feni, tukaj/fhnje po/tave premilo/f-
ljivo poteriditi dovolili [...]

⁸ Na tem mestu je vsekakor treba omeniti razprave Franceta Novaka o slovenskem poslovnem jeziku. Kot poslovni jezik je avtor označil tudi jezik sodišč in zakonov, strokovni članki v revijah in predavanja na (pravnih) fakultetah pa so del znanstvene zvrsti. Njegova utemeljitev izhaja iz funkcije, ki jo ta besedila imajo, torej da so namenjena (vsem) ljudem. Kar nas privede do zanimive ugotovitve, čeravno so tolmačenje zakonov velikokrat potrebujemo znanstvenike, tj. pravnike, da naj bi bili zakoni vendarle napisani tako, da bi jih lahko razumeli brez (večjih) težav. Izrazna sredstva, ki jih Novak omenja, so 1. oseba množine, raba trpnika, s podatki natrpni stavki, umetno skonstruirani stavki, naštevaje, sestavljeni predlogi, obilica predložitnih zvez, obrasci, strokovni izrazi, kratice, sklicevanje na druge spise itd. Kratice in sklicevanje na druge spise se v zakonih pojavijo predvsem v uvodu in na koncu, tudi druga izrazna sredstva lahko najdemo, bolj kakor 1. oseba množine prevladuje trpnik. Čeprav ima tudi poslovni jezik po Novaku mnogo podzvrsti, pa naj bi bilo prav področje zakonov tisto, ki naj bi bilo bolj razumljivo za vse.

⁹ Prim. Orožen 1996: 229 idr.

državna ustava avstrijskega cesarstva. Besedila v vseh jezikih so bila izvirniki in zakoni bi morali v vseh jezikih iziti na isti dan. Pravosodno ministrstvo je na Dunaju sklicalo posebno terminološko komisijo, ki je začela delovati julija 1849. Njena naloga je bila, da izdela enotno slovensko pravno terminologijo. Zbrani strokovnjaki so predlog takoj zavrnil kot neuresničljiv, zato so poskušali izdati enotno terminologijo vsaj za jugoslovanska »narečja«. ¹⁰ Slovenski del komisije so sestavljali dr. Matija Dolenc, prof. dr. Fran Miklošič in urednik *Državnega zakonika* Matevž Cigale. Toda zaradi nasprotovanj tudi enotna terminologija jugoslovanskih narečij ni bila izvedljiva, zato so delovale komisije za slovenski, hrvaški in srbski jezik. Izjemno prizadevanje Matije Dolenca je pripomoglo, da so leta 1853 natisnili *Juridisch-politische Terminologie für die slavischen Sprachen Österreichs. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separat-Ausgabe*. ¹¹

Jezikovna enakopravnost ni veljala dolgo časa, saj je že 7. decembra 1849 cesar dovolil, da se zakoni prevajajo postopoma, zakon lahko izide najprej v nemškem jeziku, s patentom 27. 12. 1852 pa je kot edini izvirnik (p)ostal predpis v nemščini. V letu 1860 so prevajanje odlokov začasno ukinili, v naslednjih letih pa so prevajali samo tiste, ki so veljali za slovensko ozemlje. ¹² Slovenska izdaja *Državnega zakonika* je začela izhajati spet od leta 1870. Težave z enotno terminologijo so nastajale predvsem zaradi delovanja posameznih prevajalcev, ki so delovali preveč nepovezano, predvsem pa niso mogli predvideti vseh konkretnih vprašanj, ki so se pojavila pri vsakdanjem delu. ¹³

2.2.1 Pravniki slovenski 1870 (do 1873)

Prva naslovnica *Pravnika slovenskega*, 1. junij 1870.

¹⁰ Prim. Babnik 1894: a*.

¹¹ Babnik v uvodu k svoji *Nemško-slovenski pravni terminologiji* poudarja izjemen pomen tega dela, saj so morali dejansko ustvariti slovensko terminologijo, zato naj bi tudi uporabniki njegove terminologije spoštljivo opozarjali na napake v knjigi, ki je bila takrat stara že dobrih 40 let.

¹² Prim. Vezovišek 1991: 352 in Kranjc 1988: 460.

¹³ Prim. Kranjc 1988: 460.

2.2.2 Vloga in delo Jakoba Radoslava Razlaga (12. julij 1826 – 5. junij 1880)

Jakob Razlag je s svojim delom poleg Cigaleta in Miklošiča zelo močno zaznamoval nastajanje slovenskega pravnega jezika. Leta 1854 je postal doktor prava, poleg odvetniškega dela pa je poučeval tudi slovenščino na višji realki v Gradcu in prevajal pravne spise.¹⁴ Razlag je pri svojem delu ugotovil, da mora slovenskim pravnikom ponuditi dovolj pripomočkov za delo v slovenščini, zato je že leta 1861 objavil vabilo:

Pod naslovom »Slovenski Pravnik« nameravam izdajati kratke povzetke naj potrebnih postav, potem tudi slovenske obrazce ali izgleda (formulare) raznih pisem kakor kupnih, prodajnih, ženitnih in drugih pogodb, dolžnih pisem in odstopnic, pobotnic, svedočb in spričb, potem spisov in vlog na sodnije in uradnije sploh, ter tudi odlok ali odpisov (rešitev in rzsodb z rzsodnimi nagibi vred) za naše sodnike in uradnike sploh, posebno pa za občinske župane in vse, ki imajo s sodnijami in uradnijami kaj opraviti, potem pa tudi za slovenske pravosodnike ali odvetnike, in bijeležnike ali notarje. (Povzeto po Hudovernik 1883: 212.)

Vse slovenske pravnike je prosil za pomoč pri svojem delu. Prvi del njegove knjige je izšel 1862 in obsega predvsem prevod meničnega prava in nekaj obrazcev za pisma in tožbe. Dela ni dokončal, po selitvi v Ljubljano leta 1870 pa je začel izdajati pravniški časopis *Pravnik Slovenski*. Pri tem je poudaril, da si tudi Slovenci želijo uporabljati svoj jezik tako kakor drugi sosednji narodi, med katerimi posebej omenja Madžare. Časopis je 1873 prenehal izhajati, saj ni imel dovolj piscev, pa tudi naročnikov ne, vendar mnogi¹⁵ njegovo delo ocenjujejo kot nepogrešljivo pri razvoju strokovnega jezika, saj je pisal brez tujk ali prevzetih besed,¹⁶ njegov jezik pa ni bil okoren in »sposoben naj bi ga bil razumeti vsak kmet«, kakor je A. Hudovernik zapisal ob njegovi smrti.¹⁷ S svojim načrtom in tudi aktualnostjo je želel izpolniti vlogo, ki jo danes izpolnjuje na primer časopis *Pravna praksa*.

---

¹⁴ Hudovernik 1883: 211. Umril je zaradi »otrpnjenja možganov«. *Prav Slovenski pravnik* je prinašal novo strokovno izrazje za več področij – javna uprava, sodstvo, medicina (vsaj sodna) itd.

¹⁵ Prim. Hudovernik 1883: 214.

¹⁶ Janez Kranjc je v preglednem članku o vlogi *Slovenskega pravnika* pri razvoju slovenske pravne terminologije napisal: »V tej zvezi se pač postavlja vprašanje smiselnosti prevajanja splošno uveljavljenih latinskih pravnih terminov v slovenščino. Če vzamemo le nekaj primerov iz *Razlagovega* seznama nekaterih besed 'v pravnih zadevah, katerih se je za lepo slovenščino treba dobro naučiti', potem vidimo, da je odgovor vsaj vprašljiv, če že ne negativen. *Razlag* prevaja besedo revizija kot 'dosoja', kar sicer morda res opozarja na to, da k izrečni sodbi doda še nekdo nekaj obvezujočega, vendar je izraz vsaj današnjemu ušesu, če ne tudi vsebini samega pravnega instituta revizije, tuj. Isto velja za izraze 'izrok' za edikt, 'nadpis' za rubriko, 'odbrati' za delegirati, 'odstopojemnik' za cesionarja, 'presoja' za apelacijo, 'protipis' za reverz, 'stik besedni' za kontekst, 'umertvitev' za amortizacijo, 'utok' za rekurz, 'zapisje' za kodicil, 'vgotoviti' za likvidirati itd. Izrazi kot npr. 'razvid' (evidenca), 'prvopis' (original), 'drugopis' (duplikat), 'obrok' (termin) ipd. so sicer jezikovno sprejemljivi, so pa do neke mere posledica purizma in strahu, da slovenščina ne bi bila dovolj slovenska.« (Kranjc 1988: 463.)

¹⁷ Prim. Hudovernik 1883.

2.3 Slovenski pravnik (1881 do konca druge svetovne vojne)

2.3.1 Urednik Alfonz Mosche 1881–1888. Vmes sta bila dejanska urednika Ivan Tavčar¹⁸ (1881–1883) in Janko Babnik 1888. Leta 1881 so znova začeli izdajati pravniški časopis. Uredniško delo je prevzel Alfonz Mosche, tudi sam zelo prizadeven pri uveljavljanju slovenske terminologije. Časopis je izhajal tri leta zapored, potem pa je četrti letnik izšel šele leta 1888. Verjetno so bile težave podobne Razlagovim.¹⁹ Manjkalo je dovolj naročnikov, še bolj pa piscev, saj je bilo pisanje člankov velikokrat delo enega samega avtorja, torej kar urednika.

2.3.2 Urednika Fran Papež in Danilo Majaron (1889, potem sam Majaron do 1892). Urednikovanje sta prevzela v letu ustanovitve društva »Pravnik«, ki je prevzelo tudi izdajanje revije. Do ustanovitve Pravne fakultete v Ljubljani je bil Pravnik najpomembnejši vir slovenske strokovne pravne literature.

2.3.3 Makso Pirc in Viktor Supan (1893–1896).

2.3.4 Makso Pirc (1897).

2.3.5 Danilo Majaron (1898–1921).

2.3.6 Rudolf Sajovic (1922–1944).

Po začetnem obdobju, ko se je količina jezikovnih prispevkov nenehno povečevala, se je njihova pogostnost omejila na dobrih 10 na leto, kar pa pomeni, da se je prispevek o slovenskem strokovnem jeziku vendarle pojavil v vsaki številki. V letih 1888 in 1889 so oblikovali posebno rubriko *Pravniški razgovori*, v kateri so pravniki opozarjali na neustrezno slovenjenje posameznih zakonov ali odločb, ker naj bi prihajalo do:

– poskusa uvajanja narečij posameznih sodnih okrajev (težave so povzročali zapis in posamezne besede);

– neupoštevanja že uveljavljenih terminov (posebej očitno je bilo ustaljevanje posameznih strokovnih izrazov, ki so se uveljavili s starejšimi prevodi (čeprav je raba pokazala na njihovo neustreznost); vir izrazja naj bi bil prevod *Državnega zakonika*;

– neupravičenega dobeseidnega prevajanja iz nemščine (razen pri sodbah vrhovnega sodišča, kjer je kalkiranje dovoljeno).

Že v prvem zapisu²⁰ pa je zapisana sama srž nastajanja pravne slovenščine: pravniki morajo, čeprav izobraženi v nemščini, misliti in pisati v slovenščini. Za takšno delo potrebujejo veliko trdne volje, marljivosti in pa tudi vaje,²¹ pri čemer jih bo

¹⁸ Posebej Tavčar si je za zagotavljanje pravice do rabe slovenščine ves čas prizadeval in opozarjal tudi na zakonske možnosti, ki jih je slovenščina (kot eden od jezikov v monarhiji) dobila. Leta 1881 je napisal članek *Ali so slovenske razsodbe sodnijam dovoljene ali ne*. V njem opozarja, da sodišča kljub zakonskim zagotovilom še vedno sprejemajo in izdajajo sodbe v nemščini, zato »ima vsak narod pravico terjati razvitje svojega jezika; in da vživajo vsi jeziki enakopravnost v uradih in javnem življenji.«

¹⁹ Prim. Kranjc 1988: 459.

²⁰ Verjetno gre za dr. Jakoba Kavčiča (podpisoval se je samo kot *dr. K.*).

vzpodbujal *Slovenski pravnik*. Dokler se slovenski pravniki ne bodo mogli izobraziti v slovenščini, bo vse odvisno od truda posameznikov. Šele slovenska univerza (vseučilišče) bo zagotovila tudi neprekinjeno uradovanje v slovenščini.²²

Razkola med popolno informacijo in »lepim« jezikom (tudi po merilih nepravnikov) vse do danes niso uspeli preseči. Nemško besedotvorje omogoča dokaj preprosto tvorjenje zloženek in prevajalci/pravniki so morali najprej preseči (verjetno tudi miselno) oviro, da ena beseda v nemščini ni vedno ena beseda v slovenščini. Čeprav so se tudi prevajalci sami zavedali, da so uporabili kalke,²³ so se termini ali vsaj (pravniški) skladenjski stilemi uveljavili in z leti dobili prizvok strokovnosti ali znanstvenosti (*tekem* ← *im Laufe*; *sodba izide* ← *Urteil geht ... aus ...*).

Po ustanovitvi univerze 1919, za katero so si člani društva Pravniki močno prizadevali, pa je veliko strokovnih člankov objavljenih v *Zborniku znanstvenih razprav*, ki ga odtlej vsako leto izda Pravna fakulteta ljubljanske univerze.

2.4 Ljudski pravnik (1946–1956)

Takoj po vojni je začel v okviru nove države izhajati Ljudski pravnik. Njegov prvi urednik je bil Božo Vodušek (bolj znan kot pesnik, prevajalec in predvsem jezikoslovec,²⁴ čeprav je po diplomi na Pravni fakulteti delal tudi kot odvetnik). Predvojno glasilo pravniškega društva je postalo glasilo vseh ljudskih pravnikov in je bilo močno politično zaznamovano s propagandnimi besedili.²⁵ Božo Vodušek je pisal članke o jeziku in jezikovnih pravilih in v navodila vključil tudi, naj pravnik »piše v duhu, v katerem govori ljudstvo, in z njegovimi besedami.« Oster presek, ki so ga po vojni želeli narediti s preteklostjo in vsem, kar je povezano z njo, je pomenil tudi precejšnje nazadovanje strokovnega jezika. Predvsem gre za močan vpliv na poimenovanje, uvajanje novih terminov za že uveljavljene pojme, vse v imenu nove dobe. Tudi jezikovni prispevki so iz stilističnih pred vojno, ko so avtorji iskali ustrežnejše termine in jih zagovarjali s svojimi argumenti, nazadovali v pravopisne,

²¹ Za strokovno pisanje v nekem jeziku je poleg *jezikovne sposobnosti* potrebno še razumevanje *po besedah, po duhu in svojstvu*.

²² Prim. Pravniški razgovori, *Slovenski pravnik*, 1888 in 1889, letnika 11, 12. Zanimivo je, kako so se hkrati zelo jasno oblikovale zahteve po uresničitvi popolne funkcionalnosti slovenskega jezika na vseh področjih, da bi zagotovili njene osnovne vloge. Zahteva po slovenski univerzi torej (vsaj na pravnem področju) ni nastala (samo) zaradi statusnega simbola, temveč zaradi potrebe po sporazumevanju zunaj primarnega (družinskega) okolja.

²³ Posebej Cigale na več mestih.

²⁴ Božo Vodušek je bil tudi eden od avtorjev zasnove *Slovarja slovenskega knjižnega jezika*, predvsem pa je na miselnost o jeziku vplival s svojimi razpravami, med katerimi je še danes pomembna in sodobna *Za preureditev nazora o jeziku*, objavljena 1933.

²⁵ Odlomek iz uvodnika dr. Jožeta Pokorna v prvi številki 1946 (str. 3): »Da je pravo res ljudsko, mora pri njegovem ustvarjanju sodelovati vse ljudstvo. Zato se pri nas načrti važnejših zakonov, preden pridejo v skupščino, predelavajo na množičnih sestankih in v časopisih, da lahko vsakdo pove, ali mu je zakon všeč ali ne in v čem naj se popravi. [...] Zato morajo biti [predpisi in zakoni] tako pisani, da jih vsak človek razume. [...] Mislim, da naj bo glavna naloga 'Ljudskega pravnika', ki se ga je hvalevredno odločila izdajati uprava Uradnega lista LRS, v tem, da bo razlagal na poljuden način naše novo ljudsko pravo našim ljudskim množicam.«

saj so imeli »novi« pravniki očitno težave tudi pri pisanju stvarnih lastnih imen.²⁶ Jezikovni nasveti (npr. *overoviti ali (p)overiti*) so dokaj nejezikovno utemeljeni in na koncu dajejo kot primer srbohrvaščino, kar naj bi zagotavljalo pravilnost.²⁷

2.5 Pravniki (1956–)

Deseta obletnica povojnega izhajanja *Ljudskega pravnika* je zaznamovala prenovno revije, tako uredniške zasnove kot imena. Revija je (p)ostala *Pravnik*, spet pa je bila namenjena pravni teoriji in praksi kakor nekdanj. Število jezikovnih prispevkov se je zmanjšalo. Še največ jih je bilo ob okroglih obletnicah ustanovitve *Pravnika* iz leta 1889. V prenovljeni reviji je imel nekaj časa svoje stalno mesto tudi jezikovni kotiček s pojasnili in primeri ustrezne rabe, zato je deloval kot izsek iz strokovnega razlagalnega slovarja. Leta 1961 so začeli v jezikovnem kotičku objavljati tudi terminološke razprave.

Omeniti moramo članek dr. Franceta Goršiča *O strokovnih imenih, izvirmih terminih in neologizmih*. Zanimivo je, kako se semiotičnemu razlikovanju med označenim in označujočim niti pravo²⁸ ni moglo izogniti. Termini morajo nastajati znotraj stroke, saj jezikoslovci največkrat niso kos strokovni razsežnosti poimenovanja, še več, sposobnost oblikovanja terminov naj bi bil zadnja stopnja pravnikove strokovne dejavnosti.²⁹ Vloga jezikoslovcev je še vedno pomembna, saj mora novonastala beseda izpolnjevati besedotvorne zahteve in predvsem ne sme biti uveljavljena za kak drug strokovni termin.³⁰ Da bi lahko dajali ustrezne nasvete, morajo jezikoslovci natančno spoznati stroko in njene (poimenovalne) potrebe. Za razliko od svojih predhodnikov je Goršič podprl iskanje terminov v ljudskem jeziku, ker naj bi ljudje z rabo že določili ustrezne izraze.³¹ Germanizmi ali »nerabne spakedranke« naj bi v slovenskih pravnih besedilih (omenja gorske bukve) ne bili tako pogosti, da bi morali vse napisati na novo, vendar avtor priporoča bolj sodobne prevode nemških terminov, ki naj temeljijo na dejstvih in poznavanju stanja ter časa, ko so termin uporabili.³²

Goršič se je z razpravo o purizmu v pravnih besedilih vključil tudi v slovensko jezikoslovno literaturo, saj je v *Jeziku in slovstvu* zapisal, da pravniki tujih besed v svoj strokovni jezik niso vključevali zaradi pomanjkanja ali zanemarjanja jezikov-

²⁶ Prim. *Ljudski pravnik* 1946, prispevki O napakah (...) pisanja.

²⁷ »Končno lahko pripomnimo še, da pozna tudi srbohrvaščina sama poleg oblike *overoviti*, ki jo uporablja srbskohrvatska pravna terminologija, tudi obliko *overiti*.« (Prim. LP 1946, 476).

²⁸ Prim. Goršič 1961a: 241 in sl.

²⁹ Prav tam.

³⁰ Želja po absolutni enopomenskosti terminov, ki pa je skorajda nedosegljiva in je mogoča le znotraj ene stroke.

³¹ Goršič 1961a: 242.

³² Goršič 1961a: 243. Goršič s svojimi predlogi tako nasprotuje nastajanju neologizmov v pravnem jeziku, ker lahko preprečijo ali vsaj znatno otežijo razumevanje vprašanja, zato je prava izbira besed za pravnike najpomembnejša. Že skoraj 30 let pred njim pa je Božo Vodušek pravzaprav v jeziko(slo)vnih krogih načelo skladnosti med ljudsko govorico in književnim jezikom postavil za temeljno načelo stilistike slovenskega jezika.

nega čuta, temveč zaradi potrebe po čim bolj natančnem poimenovanju. Po drugi strani pa je razložil nekaj terminov, pri katerih slovenski prevodi ne pomenijo popolnoma enako ali se pomen omeji. Naštel je tudi nekaj primerov, pri katerih so jezikovni stilisti enostavno pretiravali, saj so odsvetovali rabo besed *ublažiti*, *usposobiti*, *zaščita*.³³

3 Pravna terminologija in viri

Pravnik in njegovi predhodniki so nedvomno močno pripomogli k razvoju slovenskega strokovnega pravnega jezika in slovenskemu uradovanju v slovensko govorečih deželah. Večje število jezikovnih prispevkov je imelo vedno tudi vlogo širjenja narodne zavesti, prav tako pa je tudi preveč vneto slovanjenje³⁴ skušalo vzbujati občutek pripadnosti širšemu jezikovnemu prostoru in na tak način zagotavljati ohranjanje, razvoj in celo pestrost³⁵ (strokovnega) jezika.

Pravna terminologija ima tako med vsemi slovenskimi najdaljšo tradicijo, saj so leta 1853 izdali *Juridisch-politische Terminologie für slavischen Sprachen Österreichs. Deutsch-kroatische, serbische und slovenische Separatausgabe*. Prizadevanja za ustanovitev društva Pravniki in poseben terminološki priročnik pa so se uresničila 1894, ko je izšla Babnikova *Nemško-slovenska terminologija*.

3.1 Nemško-slovenska terminologija Janka Babnika

Pravniki so se zavedali, da potrebujejo dosledno in natančno terminologijo. Leta 1890 je društvo Pravniki pozvalo vse slovenske pravnike, naj izpisujejo besedje iz vseh slovenskih izdaj *Državnega in kranjskega deželnega zakonika*. Primerjati so morali nemški izvornik in slovenski prevod in zapisati, katera prevajalska rešitev je najustreznejša. Izdajo terminologije so podprle tudi deželne oblasti, tako da lahko zapišemo, da so podpirale razvoj stroke. Nabralo se je skoraj 45.000 listkov. Gonilni sili sta bila sodni svetnik Ivan Vencajz in takrat še odvetniški kandidat Danilo Majaron, ki je bil pozneje eden od najbolj prizadevnih urednikov *Slovenskega pravnika*. Gradivo je dopolnil še Fran Milčinski. Končni urednik zbranega gradiva je bil dr. Janko Babnik, takrat okrajni sodni pripravnik v Logatcu, ki je na pravosodnem ministrstvu za to delo dobil izredni šestmesečni dopust. Odlomki pravne terminologije so zaporedoma izhajali tudi v *Slovenskem pravniku* in bralci so lahko uredništvu sporočali svoje pripombe. Ob koncu je zbrano gradivo pregledal takratni urednik slovenske izdaje državnega zakonika dr. Karel Štrekelj in leta 1894 so terminologijo natisnili na Dunaju. Štrekelj je kot jezikoslovec pregledal (i)zbrano

³³ Uredništvo *Jezika in slovstva* je ob objavi pojasnilo, da tudi samo nasprotuje opuščanju besed, ki so že več desetletij del živega jezika, in dodalo, da je dr. Goršič razpravo napisal, preden je Boris Urbančič v *Jeziku in slovstvu* 6, 243 obsodil opuščanje ustaljenih izrazov.

³⁴ Med avtorji se pojavlja neki T. Kranjc, ki domneva, da gre za Matevža (Andrejeviča) Ternovca, ki je bil tako zelo navdušen nad ruskim jezikom, da je tako svoje ime kakor imena svojih strank pisal po rusko (prim. Kranjc 1988: 466).

³⁵ Prim. Vodušek 1933: 73.

besedje in ga potem tudi dosledno uporabljal pri naslednjih izdajah državnega zakonika.

Zelo zanimiv je tudi naslednji Babnikov zapis v uvodniku:

[D]rznil bi se enako [...] opozoriti na to, da so tudi pravniki del naroda. Če gre za *communis opinio* pravnikov na to, da oni v svoji znanosti rabijo ta ali oni izraz, ima to vsaj toliko vrednosti in treba to v slovnicaх vsaj toliko uvaževati, kakor se v njih kot posebnost omenja izjema, katero dela nasproti glavnemu pravilu to ali ono narečje, ta ali oni posamezni pisatelj.

Pravni izrazi, ki so nastali v Babnikovem času, se niso veliko spremenili, tudi današnjim pravnikom niso povsem tuji in današnje oblike hitro prepoznamo. Pomanjkljivo izrazje je po Babnikovih besedah na področju kazenskega in civilnega zakonika ter nekaterih davčnih zakonov, saj v tistem času še niso ustalili niti nemških izrazov. Janez Kranjc navaja tri značilnosti Babnikove terminologije:³⁶

– poleg strokovnega izrazja je vključeno tudi splošnejše izrazje, ki ga pravnik uporablja pri svojem delu (npr. *zdravniška zbornica, sekati drva, spanje, sen* itd.),³⁷

– za razliko od prejšnjih terminoloških seznamov je Babnik vključeval tudi uveljavljene latinske reke, dodal pa jim je tudi slovenski prevod, predvsem zato, »da bi jih razumeli tudi nepravniki«,

– ohranjanje glagolskega vida pri izglagolskih tvorjenkah, kar je pomenilo, da je povečal število terminov (npr. *obtožitelj, obtoževalec, obtožnik*).

Zanimivo je, da je Janez Kranjc za pomanjkljivost³⁸ ocenil »nerodne formulacije« (navaja *kozičast* namesto *kozav, predstava iz oči v oči* namesto *soočenje* itd.), čeprav dejansko zaradi omejenih pisnih virov³⁹ težko ocenimo dejansko rabo in aktualnost posameznih terminov. Slabost je po Kranjčevem mnenju tudi vztrajanje pri nekaterih »neologizmih in izposojenkah iz različnih slovanskih jezikov in ponekod preveč dobesednih prevodov iz nemščine in latinščine.«⁴⁰ Slovanski vpliv lahko pripišemo zgodovinskim okoliščinam, dobesedni prevod iz nemščine in latinščine pa predvsem želeni obvestilnosti, ki naj bi jo ohranil slovenski prevod.

3.2 Delo pri terminološki sekciji AZU, pozneje SAZU

Takoj z ustanovitvijo univerze je pravni razred AZU določil posebne proračunske postavke za pripravljane pravne in sodnomedicinske terminologije. Sklep je bil sprejet 12. julija 1940,⁴¹ vendar je delo med vojno zastalo. Po vojni so bili v

³⁶ Prim. Kranjc 1988: 471.

³⁷ V *Slovenskem pravniku* so ves čas objavljali tudi prispevke s področja sodne medicine in tako uveljavljali in ustaljevali tudi medicinsko strokovno izrazje.

³⁸ Prim. Kranjc 1988: 472.

³⁹ Težko opredelimo relevanten terminološki vir. Babnik je sicer izbral prevod *Državnega zakonika*, toda poleg tega so pogostnost in rabo določale tudi redke sodbe (težave se pojavljajo vse do 20. stoletja) in drugi odloki, kjer pa že sami avtorji v *Pravniku* opozarjajo na nedosledno rabo.

⁴⁰ Npr. *ukovit* za *lehrlich, priča samovidec* za *Augenzeuge, samoslišec, priča na uho* za *Ohrenzeuge*.

⁴¹ Prim. Uvod v *Pravni terminološki slovar* (do 1991, gradivo).

komisiji dr. Janko Polec, dr. Fran Ramovš, dr. Milan Škerlj, akad. prof. dr. Leonid Pitamic, prof. dr. Rudolf Sajovic in Rudolf Strle. Žal je imela *Pravna sekcija Terminološke komisije SAZU* pri delu kar nekaj smole, saj so njeni člani umirali, delo pa je vsakokrat zastalo. Kljub temu so sprejeli načela sestavljanja: gre za *enojezično terminologijo*, vključijo se tudi *tujji izrazi, ki so še v rabi* (s kazalko na slovenski izraz), *redkeje uporabljene tujke in tujke, ki nimajo slovenskih ustreznici*. V terminologijo so vključili samo pravne izraze, pojasnila pa dodali manj znanim besedam,⁴² tistim, ki imajo v pravnem jeziku drugačen pomen od običajnega, in izrazom, ki imajo na drugih področjih različen pomen. Rezultat terminoloških prizadevanj več desetletij je zbran v *Pravnem terminološkem slovarju do 1991*. Izšel je leta 1999 kot gradivo, saj ga ni bilo mogoče posodobiti zaradi starosti ali smrti soavtorjev, predvsem pa spremembe zakonodaje in osamosvojitve Slovenije 1991.

3.3 Slovenski pravni leksikon, 1986, 2003

Potrebam po terminoloških priročnikih je znala dokaj dobro slediti Cankarjeva založba z zbirko Leksikoni Cankarjeve založbe, med katerimi je tudi pravo. Prenovljena in razširjena izdaja iz 2003 predstavlja tudi sodoben terminološki knjižni vir.

3.4 *Evroterm* – www.gov.si/evroterm

Terminološka zbirka, ki je nastajala s prevajanjem evropske zakonodaje, ponuja drugačen, bolj svež in učinkovit, predvsem pa širše dostopen terminološki vir. *Evroterm* ni zgolj zbirka pravne terminologije, temveč zajema tudi druga področja, ki jih pokriva zakonodaja Evropske unije. Zbirka *Evroterm* je nastala, da bi čim bolj poenotila (upo)rabo terminov pri slovenjenju evropske zakonodaje, dopolnjuje se vsak dan, zato predstavlja nujen, zaradi svoje osveženosti in načina določanja zanesljivosti, pa tudi najbolj tehten terminološki vir. *Evroterm* so sestavljali tudi po navodilih⁴³ za prevajanje in lektoriranje pravnih aktov, tako da je v povprečju vključenih več izvirnih slovenskih izrazov in manj prevzetih besed iz drugih jezikov. Pri tem je treba poudariti večstopenjsko preverjanje ustreznosti izrazov. Zanesljivost prevoda je ocenjena od *ena* (najmanjša) do *pet* (največja), podatke imajo večinoma samo vnosi, ki so v zbirki od leta 2001. Zanesljivost *pet* imajo izrazi končne različice pravnih aktov EU, zanesljivost *štiri* pa izrazi, ki so jih pregledali strokovnjaki, a še niso preverjeni s končno različico.

4 Od izvirnika k izvirniku

Zgodovinska danost, da smo bili Slovenci do leta 1991 vključeni v druge, večnacionalne države, je vzpodbudila tudi prevajanje pravnih aktov v slovenski

⁴² Ponekod je ob geslih samo razlaga, drugod tudi primeri rabe. Leta 1986 so morali dodati razlago vsem zbranim pojmom, kar je dokončno pokopalo nastanek slovarja.

⁴³ Navodila za prevajanje in lektoriranje pravnih aktov Evropskih skupnosti, ki niso več dostopna na spletnem naslovu SVEZ.

jezik. Prevajalci so bili v začetku sami, potem pa v večjih skupinah odgovorni tudi za zagotavljanje *istovetnosti*. Informacija v prvem jeziku mora biti popolnoma enaka informaciji v drugem jeziku, z morebitno konotativnostjo vred, saj tudi prevod postane izvirnik. Naloga je skoraj nemogoča, zato so bili tudi prvi odloki vedno sopostavljeni v nemškem in slovenskem jeziku, da je bilo bralcu ves čas omogočeno sprotno preverjanje. S povečevanjem števila prevodov so začeli izhajati samo enojezični dokumenti, toda še vedno so potrebovali zagotovilo, da so enaki izvirnikom. Težave v Avstro-Ogrski so opisane zgoraj.

Po drugi svetovni vojni je slovenščina kot enakopraven jezik v SFRJ vsaj na papirju dobila največje pravice do tedaj. Obstajala je načelna možnost, da zakonsko (ustavno) besedilo lahko nastaja v kateremkoli jeziku – zato je v Beogradu delovalo sedem (!) sekcij – za srbskohrvaški jezik (Srbija), hrvaški književni jezik (Hrvaška), srbskohrvaški oz. hrvaškosrbski ijekavske izgovorjave (BiH), slovenski, makedonski jezik, albanski in madžarski jezik. Vprašanje, ali je jezik v treh nekdanjih republikah zgolj eden ali gre za več jezikov, je bilo načelno rešeno v ustavi. O pravnih razsežnostih tega vprašanja pa je v *Pravniku* pisal tudi Matevž Krivic leta 1978. Vsaka sekcija je imela štiri člane in lektorja, ki je predhodno jezikovno pregledal predloge aktov. Da je bila popolna enakopravnost le težko izvedljiva, saj je, če ne drugače, upočasnjevala delo, piše tudi dr. Albin Igličar leta 1981:

[...] ob prvem konkretnem prelivanju zakonodajne pobude v »delovno besedilo«, ni podana prisotnost vseh jezikov jugoslovanskih narodov, **temveč le prisotnost pravil in »duha« jezika** v katerem se določeno besedilo pripravlja. To pa na avtentičnost končnega teksta neposredno ne vpliva, ker se »volja zakonodajalca« odločilno ugotavlja in določa ob obravnavanju in sprejemanju predloga splošnega akta. Tedaj pa ima vsak član zakonodajnega telesa na klopi pred seboj že predlog zakonskega akta v svojem jeziku **in zagotovilo posebne komisije**, da imajo vsa besedila istega predloga zakona ali drugega splošnega akta, v različnih jezikih isti pomen.

Posebej izstopa problematika **pravnega jezika oziroma posebne pravne terminologije**. Velik del skupščinske aktivnosti se pač zaključi s sprejetjem splošnih pravnih norm. Zato je zelo pomembno, da je namen splošne odločitve ustrezno zajet in formuliran v splošnih pravnih normah. V njih je velik delež normativnega pravnega jezika, **na katerega pa seveda vplivata tudi jezik pravne prakse in znanstveni pravni jezik**. Pri oblikovanju splošnih pravnih aktov je na splošno zaznavna težnja, da bi **bilo v teh aktih čimveč elementov ljudskega, vsem razumljivega jezika in manj takšnih – sicer vsakdanjih – izrazov, ki imajo specifični pomen v pravni sferi** (predelani ljudski jezik) in še manj strogo pravnih izrazov. Vendar se na drugi strani zaradi nujno potrebne preciznosti, ki naj bo posebej značilna za pravno urejanje, ni mogoče izogniti posebnemu pravnemu izrazoslovju. (Igličar 1981: 54; podarila M. J.)

Morebitnih zapletov, ki lahko nastanejo ob nenatančnem prevodu, so se očitno pravniki zavedali ves čas, saj so opozarjali na *potrebno toleranco* in tudi zavestno

zgoščen jezik pri oblikovanju pravnih besedil, ker so bili »politični izvirniki« kar preveč epski in nabuhli, zato so povzročali težave pri *prestavljanju* in tudi ugotavljanju, če je bila *volja zakonodajalca istosmiselna v obeh jezikih*.⁴⁴

4.1 Težave

Ovire, na katere so naleteli že prevajalci jugoslovanskih zakonov v slovenščino, saj pravopisna pravila (raba velike začetnice in ločil) niso bila povsem enaka, so se ponovile tudi pri prevajanju evropske zakonodaje, zato so morali prevajalci natančno upoštevati navodila, da so zagotavljali avtentičnost prevoda. Še največ težav je bilo pri nekončnih ločilih (predvsem vejici), saj so prevajali predvsem iz angleščine, kjer je vejica rabljena semantično, v slovenščino, ki ima skladenjsko vejico, torej nista (vedno) na istih mestih. Seveda se takoj pojavi vprašanje dobesednosti in prenašanja skladenjskih lastnosti drugih jezikov v slovenščino. Kako močan vpliv so imele nemščina, srbohrvaščina in v zadnjem času angleščina na slovenski (pravni) jezik? Tipologija opaznih skladenjskih vplivov kaže:

- dobesedno prestavljanje,⁴⁵
- nove izraze (»spakedranke« – gre za besedotvorne kalke, ki niso pomensko prilagojeni, npr. *odstopojemnik* ← *Abtreter**);
- nekritične prevode in dvojnice (predvsem slovenjenje tujih izrazov in povzročanje nejasnosti,⁴⁶ npr. *nadpis* za rubriko);
- latinščina izgublja »nadpoložaj – lingue france«.

5 Zaključek

»Ius est ars!« je zapisal dr. Marko Novak v enem od terminoloških kotičkov *Evro Pravne prakse*. Pravniki so že od nekdaj zavestno uporabljali natančen jezik. Zaradi želje po natančnem izražanju se je njihov strokovni jezik mnogokrat oddaljeval od resničnega, živega, moramo reči pogovornega in pisnega jezika, saj je v začetku nastajal s prevodi in mnogo dobesednih prevodov (besedotvornih in skladenjskih kalkov) se je ustalilo, saj tudi jezikoslovci s predlogi niso vedno uspeli najti rešitve, ki bi ohranila enako pomensko polje. Na drugi strani pa je šlo velikokrat za upiranje novemu za vsako ceno, kar dobro kaže primer *pismen – pisni*.⁴⁷ Izhodiščni jezik (jezik prevzemanja) tvorjenja novih izrazov ni bil samo večinski (kakor so mnogi pisci v *Slovenskem pravniku* opozarjali tudi edini uradni) jezik, torej nemščina in srbohrvaščina, temveč enako močno latinščina (čeprav nemalokrat preko nemščine⁴⁸). Če so si včasih zelo prizadevali za slovenske izraze in so

⁴⁴ Prim. Igličar 1981: 55.

⁴⁵ Gre predvsem za zavestno prenašanje besednega reda iz izvirnika v prevod.

⁴⁶ Vsaj z vidika pravnikov, ki res skušajo čim bolj uresničiti enopomenskost terminov.

⁴⁷ Pri. K. Puharič 1984, kjer se izrazito upira »želji« jezikoslovcev, da bi opustili ustaljeno rabo besede *pismen* in ga nadomestili s *pisni*.

⁴⁸ Prim. članke v *Slovenskem pravniku*, predgovor v Babnikovo Nemško-slovensko pravno terminologijo itd.

tujko uporabili v skrajnem primeru, kadar so menili, da slovenski izraz le ni dovolj (prim. Goršič in starejši pisci), pa je danes delež (evro)internacionalizmov opaznejši. Vsakdanja (strokovna) raba jim tako zares izbere tudi specifičen pomen in zdi se, da gre za začarani krog. Smiselna in redna povezava jezikoslovne in pravne stroke bi preprečila razočaranja na eni in zgražanja na drugi strani ter omogočila izbiro najustreznejših terminov, predvsem pa posodobila slog izražanja.

Viri in literatura

- BABNIK, Janko (ur.), 1894: *Nemško-slovenska pravna terminologija*. Dunaj: Dvorna in državna tiskarnica.
- CIGALE, Matevž, 1870: Slovenske prestave postav in vladnih ukazov. *Pravnik slovenski* 1/1–2. 5–12.
- GORŠIČ, France, 1961a: O strokovnih imenih, izvirnih terminih in neologizmih. *Pravnik* 16/5–6. 241–244.
- GORŠIČ, France, 1961b: Purizem in pravniški jezik. *Jezik in slovstvo* 7/1, 23–26; 2, 50–53.
- HUDOVERNIK, Aleksander, 1883: Dr. Jakob Radoslav Razlag. *Slovenski pravnik* 12/3. 211–215.
- IGLIČAR, Albin, 1981: Nekaj vidikov istovetnosti zakonskih besedil v jezikih jugoslovanskih narodov. *Pravnik* 36/1–3. 53–58.
- KORUZA, Jože, 1972/73: O zapisanih primerih uradne slovenščine iz 16., 17. in 18. stoletja. *Jezik in slovstvo* 18/6, 193–200; 7, 244–254.
- KRANJC, Janez, 1988: Slovenski Pravnik in razvoj slovenske pravne terminologije. *Pravnik* 43/8–10. 458–477.
- KRSTIČ SEDEJ, Adriana, 2004: Slovenska terminologija prevodov pravnih aktov evropskih skupnosti. *Terminologija v času globalizacije / Terminology at the time of globalization*. Ur. M. Humar. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 151–161.
- NOVAK, France, 1972/73: Slovenski poslovni jezik. *Jezik in slovstvo* 18/5. 172–179.
- NOVAK, Marko, 2004: Implementacija. *Evro pravna praksa* 2/9. 48.
- OROŽEN, Martina, 1979: Uradovalna slovenščina v drugi polovici 18. stoletja. *Obdobje razsvetljenstva v slovenskem jeziku, književnosti in kulturi (Obdobja 1)*. Ur. B. Paternu, B. Pogorelec, J. Koruza. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 155–182.
- OROŽEN, Martina, 1996: Uradovalno in pravno izrazje v Miklošičevem prevodu »Občedržavlanskega zakonika«. *Oblikovanje enotnega slovenskega knjižnega jezika v 19. stoletju*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofska fakultete. 229–246.
- Pravni terminološki slovar: do 1999*. Gradivo, 1999. Ljubljana: Založba ZRC.
- POKORN, Jože, 1946: Staro in novo pravo. *Ljudski pravnik* 1/1. 1–3.
- PUHARIČ, Krešo, 1984: Nekatera vprašanja nomotehnike in strokovnega pravnega jezika v zveznih predpisih. *Pravnik* 39/1–2. 58–67.
- STABEJ, Marko, 2000: Nekatera vprašanja formalnopravnega urejanja statusa slovenskega jezika v Republiki Sloveniji. *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*. Ur. I. Štrukelj. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije.
- ŠINK, Franc, 1961: Terminološka vprašanja. *Pravnik* 16/1–2. 58–64.

- TAVČAR, Ivan, 1880: Ali so slovenske razsodbe sodnijam dovoljene ali ne. *Slovenski pravnik* 1/1. 27–28.
- TAVČAR, Ivan, 1881: Slovenskim juristom! *Slovenski pravnik* 1/6. 211–223.
- VEZOVIŠEK, Branko, 1991: Slovensko pravno besedje v devetnajstem stoletju. *Pravnik* 46/9–10. 345–362.
- VODUŠEK, Božo, 1946. O napakah našega pisanja. *Ljudski pravnik* 1. 315–316.
- VODUŠEK, Božo, 1933. Za preureditev nazora o jeziku. *Krog. Zbornik umetnosti in razprav.* Ljubljana: založili sotrudniki. 66–72.
- Zgodovinski arhiv Ljubljana.* Gradivo. Zakoni, razglasi, okrožnice do 1849.
- ZORN, Tone, 1988: Odmevnost jezikovnega vprašanja v listu Slovenski pravnik v letih 1871–1918. *Pravnik* 43/8–10. 478–494.
- ŽELJKO, Miran, 2004: Evroterm in Evrokorpus – terminološki slovar in korpus prevodov. *Terminologija v času globalizacije/Terminology at the time of globalization.* Ur. M. Humar. Ljubljana: Založba ZRC, ZRC SAZU. 139–149.